

Σε αναζήτηση ισορροπίας

Η ΟΡΙΣΘΕΙΣΑ εκδίκαση από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ), στις 5 Δεκεμβρίου, προσφυγής Ελληνίδας μουσουλμάνας και οι πρόσφατες κυβερνητικές εξαγγελίες περί αναθεώρησης της δεσμευτικότητας της εφαρμογής του ιερού μουσουλμανικού νόμου σε θέματα οικογενειακού και κληρονομικού δικαίου στα μέλη της μειονότητας -εξαγγελίες εν πολλοίς φερόμενες ως προκληθείσες από την πιθανότητα καταδίκης της χώρας από το Δικαστήριο- αναζωπύρωσαν το ενδιαφέρον και της κοινής γνώμης, πέραν των νομικών κύκλων, για το ζήτημα της εφαρμογής της Σαρία στη μουσουλμανική μειονότητα της Θράκης.

ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΠΛΗΘΩΡΑ των τοποθετήσεων και τον πλουραλισμό των θέσεων, τα ερωτήματα που τίθενται σχετίζονται με την εξάρτηση της εφαρμογής της Σαρία από διεθνείς δεσμεύσεις της χώρας, τη συμβατότητα του δικαίου της με το Σύνταγμα και τις διεθνείς συνθήκες που έχει κυρώσει η χώρα, αλλά και τη σκοπιμότητα ή μη της διατήρησής της.

Ο ΑΡΕΙΟΣ ΠΑΓΟΣ έχει πάγια θέση (και πολύ πρόσφατα, Γ' Τμήμα 229/2017) ότι η εφαρμογή της Σαρία στα μέλη της μειονότητας της Θράκης σε θέματα οικογενειακού και κληρονομικού δικαίου αποτελεί διεθνή υποχρέωση της χώρας, ανατρέποντας τις απόπειρες των δικαστηρίων της Θράκης να σχετικοποιήσουν τόσο την εφαρμογή της Σαρία όσο και την αποκλειστική δικαιοδοτική εξουσία του μουφτή. Ανήκω σε όσους διάκεινται με προβληματισμό στη νομολογία του Αρείου Πάγου, διατηρώντας επιφυλάξεις για την πληρότητα και επάρκεια της προτασσομένης αιτιολογίας του.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΛΕΥΡΑ ΤΟΥ, το Συμβούλιο της Επικρατείας έχει επανειλημμένα κρίνει ότι με τη συνομολόγηση της Συνθήκης της Λωζάννης έπαυσαν να ισχύουν προγενέστερες συνθήκες, με αποτέλεσμα οι τυπικοί νόμοι που προβλέπουν δικαιοδοσία του μουφτή και εφαρμογή της Σαρία σε συγκεκριμένες υποθέσεις να μην ερείδονται σε δέσμευση του διεθνούς δικαίου. Δηλαδή, με κοινό νόμο, ο νομοθέτης μπορεί να καταργήσει τον Ν. 147/1914 περί αντικειμενικής εφαρμογής του ιερού νόμου και τον Ν. 1920/1991 περί υποκειμενικής εφαρμογής του και δικαιοδοσίας των μουφτηδών, χωρίς να παραβιαστεί κάποια διεθνής δέσμευση της χώρας. Σημειωτέον, θεωρώ σκόπιμο να επισημανθεί ότι το ΣτΕ οδηγήθηκε στην κρίση του αυτή προκειμένου να αναγνωρίσει τη νομιμότητα της διαδικασίας διορισμού, αντί εκλογής, των μουφτηδών.

Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ της Σαρία έχει εντόνως επικριθεί ως αντικείμενη προς το Σύνταγμα και τις διεθνείς συμβάσεις στις οποίες έχει προσχωρήσει η χώρα. Η σχετικότητα ή και η έλλειψη δικονομικών κανόνων κατά την εκδίκαση υποθέσεων από τον μουφτή, αλλά και τα υπολειπόμενα τυπικά προσόντα των μουφτηδών σε σχέση με τα προβλεπόμενα κατά το Σύνταγμα και τους νόμους για τα δικαιοδοτικά όργανα προσκρούουν σε θεμελιώδεις συνταγματικές και διεθνείς επιταγές που συγκροτούν την αρχή της δίκαιης δίκης.

ΖΗΤΗΜΑΤΑ επίσης προκύπτουν αναφορικά με τη συμφωνία του εφαρμοστέου δικαίου της Σαρία με θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα, ελευθερίες και εγγυήσεις, όπως αυτά προσδιορίζονται τόσο από το Σύνταγμα όσο και από διεθνείς συνθήκες, περί ισότητας, ίσης μεταχείρισης των φύλων, δικαιωμάτων του παιδιού. Ανήκω επίσης σε όσους εκφράζουν έντονο προβληματισμό ως προς την άκριτη και ανέλεγκτη αποδοχή από την έννομή μας τάξη ρυθμίσεων δικαίου αλλά και αποφάσεων δικαιοδοτικού οργάνου που επιφύλασσαν δυσμενή μεταχείριση σε μέρος των γυναικών πολιτών της χώρας στις συζυγικές τους σχέσεις ή καθορίζουν την επιμέλεια των τέκνων όχι με πρώτιστο γνώμονα το συμφέρον του παιδιού. Που απομονώνουν μέρος του ελληνικού πληθυσμού, στερώντας του τη δυνατότητα να υπαχθεί στο δίκαιο που εφαρμόζεται για όλους τους υπόλοιπους πολίτες, ανεξαρτήτως θρησκευτικών πεποιθήσεων. Είναι χαρακτηριστικό ότι το ερώτημα που τίθεται στην υπόθεση που εκδικάζει το ΕΔΔΑ είναι, εντέλει, εάν δεχόμαστε ότι ένας Έλληνας πολίτης μπορεί να κάνει έγκυρη διαθήκη σε συμβολαιογράφο...

ΤΟ 2010 η νομοπαρασκευαστική επιτροπή για την αναθεώρηση και βελτίωση του οικογενειακού δικαίου είχε προτείνει τη ρητή κατάργηση των τυπικών νόμων 147/1914 και 1920/1991, προς άρση κάθε αμφισβήτησης επί της παύσης ισχύος της Σαρία, αλλά και των δικαιοδοτικών αρμοδιοτήτων των μουφτηδών, για οιαδήποτε διαφορά στην ελληνική επικράτεια. Η διαφανόμενη επιλογή της κυβέρνησης -αυτή του νομικού πλουραλισμού, με παράλληλη συνύπαρξη της Σαρία και του Αστικού Κώδικα και δυνατότητα επιλογής του εφαρμοστέου δικαίου από τους διάδικους- επιχειρεί να ισορροπήσει ανάμεσα στην προάσπιση των θεμελιωδών, συνταγματικά κατοχυρωμένων δικαιωμάτων και δικαιοδικών αρχών για όλους τους Έλληνες πολίτες και στην αποφυγή διαχείρισης, σε πολιτικό επίπεδο, των συνεπειών από την απέκδυση κάθε δικαιοδοτικού ρόλου για τους μουφτηδες. Αναγκαίες συνθήκες για την επιτυχία αυτής της ισορροπίας είναι αφενός τα ελληνικά δικαστήρια να αναλάβουν, επιτέλους, να ασκήσουν -κατά τρόπο ουσιαστικό- έλεγχο συνταγματικότητας των αποφάσεων του ιεροδικείου που θα εξακολουθήσουν να εκδίδονται, αφετέρου να προβλεφθούν επαρκείς εγγυήσεις ώστε η διαδικασία ενώπιον των ιεροδικείων να συμπλέει με την αρχή του κράτους δικαίου σε μια σύγχρονη ευρωπαϊκή πολιτεία. Ασταθής ισορροπία...

* Συνήγορος του Πολίτη

Ο νομοθέτης μπορεί με κοινό νόμο να καταργήσει τη νομοθεσία που προβλέπει την εφαρμογή της Σαρία, χωρίς να παραβιαστεί κάποια διεθνής δέσμευση της χώρας